REDACŢIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia.
BRAŞOV, piaţa mare Nr. 30.
*Scrisori nefrancate nu se primesc. Manuscripte nu se retrimet.*
INSERATE se primesc la ADMINISTRAŢIUNE în Braşov şi la următórele Birouri de anunciurĭ:
In Viena: M. Dukes Nachf. Max. Augenfeld & Emerich Lesner, Heinrich Schalek. Rudolf Mosse. A. Oppeliks Nachf. Anton Oppelik. In Budapesta: A. V. Goldberger, Ekstein Bernat. In Hamburg: Marclyi & Liebmann.
PREŢUL INSERŢIUNILOR: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. — Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
RECLAME pe pagina a 3-a o seriă 10 cr. séu 30 banĭ.

# GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXIII.

„GAZETA“ iese în fiăcare di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de *Duminecă* 2 fl. pe an.
Pentru România şi străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de *Duminecă* 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la d-nii colectorĭ.
Abonamentul pentru Braşov
*Administraţiunea*, Piaţa mare Têrgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. — Un esemplar 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. — Atât abonamentele cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 13. Braşov, Miercurĭ 19 (31) Ianuarie. 1900.

## In ajunul Congresului catolic.

Am anunţat la timpul sĕu, că mâne, în 31 Ianuarie st. n., se va întruni Congresul romano-catolicilor din Ungaria.

Problema acestui congres e în general cunoscută şi este prea bine cunoscută şi tendinţa manifestată de comisiunea lui de douĕ-decĭ şi şépte de-a estinde acea problemă peste competenţa congresului acestuia, vrênd sĕ se amestece în afacerile bisericei autonome a Românilor unițĭ şi plănuind contopirea acestei bisericĭ naţionale românescĭ în organisaţiunea autonomă a bisericei unguresci romano-catolice.

Tendinţele şi planul acesta temerar de atentat la viéţa şi independenţa metropoliei române unite, nu sunt de ierĭ şi de adĭ, ci se urmăresc de trei-decĭ de anĭ şi mai bine. Cea dintâiŭ încercare de atentat dela 1871 nu a reuşit. Acuma se face a doua încercare şi avem speranţă în Dumnedeu, că de astă-dată va reuşi şi mai puţin.

Nu voim însĕ sĕ intrăm adĭ în amĕnuntele uneltirilor şi ale intrigilor diavolescĭ, ce se ţes în contra bisericei nóstre românescĭ, ci voim sĕ marcăm numai momentele caracteristice ale situaţiunei în ajunul întrunirii amintitului congres unguresc.

Colegiul episcopilor ungurĭ, în frunte cu primatele, au ţinut deja la mijlocul lui Septemvre anul trecut o conferenţă pentru a-se sfătui asupra posiţiei, ce va avé s'o ia faţă cu elaboratul comisiunei de douĕ-decĭ şi şépte a congresului romano-catolic. Episcopatul Românilor unițĭ — care spre marea nóstră părere de rĕu şi în prejudiţiul independenţei sale s'a obicĭnuit un şir de anĭ a lua şi el parte la conferenţele episcopilor catolicĭ, conchemate de primatele Ungariei sub cuvênt, că sunt afacerĭ de interes comun religios, care ar reclama o comună înţelegere — a aflat de bine a se presenta şi la conferenţa din Septemvre 1899. Era pusă la ordinea dilei cestiunea autonomiei şi aşa au ţinut episcopii românĭ unițĭ sĕ-şĭ facă reservele lor de drept înaintea episcopatului romano-catolic, protestând în contra încercării amintitei comisiunĭ a Congresului de a-se ingera în mod neiertat în afacerile bisericei lor.

De atuncĭ a mai eşit la ivélă un al doilea elaborat, séu mai bine dis proiect de statut pentru autonomiă, ce l'a publicat minoritatea comisiunei Congresului compusă din patru membri ai acesteia, şi astfel episcopii ungurĭ au aflat de lipsă de a-se mai întruni odată înaintea redeschiderii congresului, ca sĕ se sfătuéscă şi sĕ ia o decisiune cu privire la atitudinea lor în Congres faţă cu ambele proiecte de statut.

Acésta a doua conferenţă s'a ţinut erĭ în Budapesta. Resultatul ei a fost, după cum se anunţă din Budapesta, că vlădicii ungurĭ au recunoscut în genere şi în principiu necesitatea de a-se crea o autonomiă, fără ca printr'asta sĕ se atingă hierarchia bisericei şi jurisdicţiunea episcopéscă; în fine au decis, că episcopii pot primi în general elaboratul majorităţii comisiunei congresului.

N'am voit sĕ ne ocupăm mai de-aprópe de ceea-ce au de gând sĕ facă orĭ sĕ nu facă episcopii ungurĭ în Congres, ci am atins numai în genere obiectul acestei conferenţe şi acum vom trece la partea ei, care ne intereséză de aprópe.

Şi la acéstă conferenţă au fost invitaţi episcopii românĭ unițĭ. Dér de rêndul acesta Metropolitul Dr. Victor Mihalyi şi episcopii sĕi sufraganĭ Mihail Pavel şi Dr. Dimitrie Radu au declarat în scris, că nu pot lua parte la conferenţă, reînoind reservele de drept şi protestările făcute la conferenţa de astă tómnă.

Afară de episcopii ungurĭ, carĭ s'au presentat cu toţii, lipsind numai doi dintre ei, bolnavĭ, au mai luat parte la conferenţă episcopii renegaţĭ ruteni dela Eperjes şi Muncaciu. Alăturĭ cu aceştia însĕ a fost de faţă şi episcopul diecesei române unite a Gherlei, Dr. Ioan *Szabo*.

Presenţa acestuia, când Metropolitul sĕu şi fraţii sĕi episcopĭ din provincia metropolitană lipseau, ridicând împreună reservele şi protestele lor, denotă — o spunem cu durere, — deserţiunea lui dela causa cea mare a bisericei şi involvă astfel un mare pĕcat, ca şi care mai mare nu póte sĕ esiste, pĕcatul feloniei.

Temeritatea pasului separatist al episcopului Szabo în aceste vremurĭ grele nicĭ nu o putem îndestul înfiera. Dér trebue sĕ stăm încă un moment locului, sĕ vedem pentru-ce anume s'a despărţit de ceilalţĭ archierei şi ce anume posiţiă a luat în mijlocul episcopilor ungurĭ; căcĭ, cu tote cobirile foilor unguresci, totuşĭ nu ne vine a crede, că episcopului Szabo sĕ i-se fi înmuiat creerii până într'atât, încât, după tóte cele premerse, sĕ cuteze a se înfăţişa şi în Congresul de mâne.

## Uneltirile „Maghiarilor greco-catolicĭ“.

Am fost făcut amintire într'unul din numerii trecuţĭ, că aşa numiţii *Maghiarĭ greco-catolicĭ* fac marĭ pregătirĭ pentru un peregrinagiu la Roma, unde se vor duce pe la finea lui Februarie, ca sĕ-şĭ depună omagiile lor de supunere şi fidelitate înaintea scaunului papal şi tot-odată se stórcă concesiunĭ cu privire la *introducerea limbei liturgice maghiare.*

Despre acest peregrinagiu scrie acum şi oficiósa ungurécă „*Bud Tudosito*“, care asigură, că şĭ-a luat informaţiunile din cel mai acreditat isvor. Spune, că până acum şi-au anunţat participarea în deputaţiunea monstră 200 de „aderenţĭ“ din diecesele de *Muncaciu* şi *Eperjes*. Scopul peregrinagiului, dice oficiósa maghiară, este duplu: omagiu Papei şi mijlocirea de *a-se înscrie în lege limba liturgică maghiară.* Corespundĕtor acestui scop, peregrinii din diecesa Muncaciului vor fi conduşĭ de episcopul lor *Firczak*, ér cei din diecesa Eperjeşului de episcopul *Valyi* (amândoi Ruteni). Peregrinii vor înainta *in comun* memorandul privitor la limba liturgică maghiară şi în scopul acesta vor fi conduşĭ înaintea scaunului apostolic de către episcopul mai în vêrstă *Valyi* din Eperjes. — Observăm, că acest peregrinagiu nu este identic cu „peregrinagiul naţional“, care separat va merge la Roma, avênd acelaşĭ scop.

Pentru mai buna pregătire a spiritelor în sînul renegaţilor ruteni, carĭ s'au lăpĕdat de limba lor maternă, precum şi în sînul acelora dintre rĕtăciţĭ, carĭ vor cu orĭ-ce preţ sĕ facă prima spărtură în biserica greco-catolică prin introducerea limbei liturgice maghiare, — „*Pesti Naplo*“ dela 27 Ianuarie publică un articol datat din Sătmar şi întitulat „*Res graeco-catolicae*“ în care sĕ espune într'un stil umflat „sórtea Maghiarilor greco-catolicĭ“.

Scriitorul articolului se plânge mai întâiu, că pentru „bieţii Maghiarĭ greco-catolicĭ“ nu este în actualele împrejarărĭ, decât o singură alternativă, adecă: „sĕ devină séu Rutenĭ, séu Valahĭ“, când ei cu toţii sunt „Maghiarĭ“. Firesce starea acésta „tristă“ a lor 'i aduce la desperare, căcĭ „în trecutul milenar al Ungariei n'a fost epocă în care ea (Ungaria) sĕ-şĭ fi ridicat arma contra propriilor sĕi fiii... şi abia a fost una mai négră decât aceea, când s'a credut necesar a-se introduce în biserică principiul „naţional“ şi a împărtăşi de acésta pe toţĭ amărîţii, pe când Maghiarii au fost daţĭ uitării.“

Vré sĕ dică cu alte cuvinte, că nebunĭ şi nepatrioticĭ au fost ómenii de pe timpul lui Deak, când s'au înarticulat în lege bisericele naţionale românescĭ.

FOILETONUL „GAZ. TRANS“.

(2)

## Din etiologia poporală română.

— Urmare. —

Dintre poeţii noştri artiştĭ mai ales cei doi, carĭ s'au inspirat direct din comóra poesiei nóstre poporale, *Alexandri* şi *Coşbuc.* au fost aceia, carĭ au cultivat la noi partea etiologică a literaturei narative.

Astfel avem la Alexandri legenda *Ciocârliei*, după care ciocârlia a fost la început o mândră fată de împĕrat, frumósa Lia, îndrăgostită în sóre şi metamorfosată în urmă în pasere:

Ah, mare i-a fost visul şi scurtă fericirea!
Iubirea i-au dat mórtea şi mórtea nemurirea!
Ér sufletu-i ferice luat-a formă vie
De-o mică, drăgălaşă, duiósă *ciocârlie*,
Ce vecĭnic către sóre sĕ 'nalţă 'n adorare
Chemându-l, primăvara, cu dulcea ei cântare!

Legenda *rândunicei*, care are chemarea sĕ esplice originea floricelei cunoscute sub numele de „Rochiţa rândunelei“ (volbură), născută după legenda din rochiţa diafană a fetei de împĕrat, prefăcute în rândunică:

Atuncĭ şĭ-a ei rochiţă 'nălţându-se în vênt
Topitu-s'au în ploiă de rade pe pămênt,
Şi până 'n faptul dilei crescut-au florĭ din ea
Odórea primăverei: *rochiţĭ de rândunea.*

Tot la Alexandri mai aflăm legenda *lăcrămiorei* şi legenda *crinului.*

Dintre tradiţiunile etiologice prelucrate tot de Alexandri, cea mai cunoscută e „*Dumbrava roşiă*“, în care sinistra numire de dumbravă „*roşiă*“ a câmpiei, care după spusa tradiţiunei a fost arată de dece mii de Polonĭ înjugaţĭ la plug de Ştefan cel Mare după lupta din codrul Cosminului (1492), etiologia poporală română o esplică ca amintire a sângelui polon, cu care a fost stropită. Ĕtă cum se esprimă Neculcea în colecţiunea sa de tradiţiunĭ pusă în fruntea cronicei sale sub numele colectiv de „O sémă de cuvinte:“

„Stefan vodă cel bun şi cu fiiul sĕu Bogdan vodă, de multe-orĭ au avut rĕsbóie cu Leşii şi multe robii au făcut în ţera leşéscă, cât au pus pe Leşĭ în plug, de au făcut dumbrăvĭ, pentru pomenire, ca sĕ nu se mai acoliséscă de Moldova: *Dumbrava Roşia* la Botoşanĭ şi *Dumbrava Roşia* la Cotnar şi *Dumbrava Roşiă* mai jos de Roman.“ *)

E evident caracterul etiologic al tradiţiunei, care caută sĕ esplice originea atributelor de „roşii“, ale dumbrăvilor de lângă Botoşanĭ, Cotnar şi Roman. Că tótă tradiţiunea nu e decât un „basm“ etiologic, reese şi din faptul, că Miron Costin, unul din cei mai criticĭ cronicarĭ ai noştri, nu face nicĭ o amintire de ea, faţă de aceea ce Neculsea se esprimă la locul citat astfel: „Numai mĕ mir de Miron Logofĕtul, cum au acoperit acest lucru, de nu l'au scris“; ér aceia, carĭ vĕd în tradiţiunea relatată de Neculcea un fapt pur istoric, rĕmân tot atât de neclarificaţĭ, cât de fantastic e însu-şĭ faptul relatat de cronicarul moldovean.**)

Altă tradiţiune etiologică îmbrăcată de bardul dela Mircescĭ în hainele poesiei e „*Grui Sânger*“, în care originea tufei cunoscute sub numele de „sânger“ e adusă în legătură cu cumplitul ucigaş al tradiţiunei poporale, Grui Sânger, care probabil nu însémnă decât Gruia „sângerosul“ „ucigaşul“:

Se spune, că pe locul unde-a murit sĕrmanul
Un arbor mic sĕlbatic rĕsare pe tot anul
Avênd o păsĕrică în vîrf cu glas de înger,
El pórtă póme *roşii* şi numele de *Sânger.*

La Coşbuc aflăm dintre legende „*Brîul Cosândenii*“, care vrea sĕ esplice originea curcubeului, căcĭ

Déc'a murit frumósa fată,
Furatul brîu e viu mereu:
Un brâu de foc pe cer s'arată,
Ér noi îi dicem *curcubeu*,

ér dintre tradiţiunĭ „*Armingenii*“, în care se arată originea obiceiului de acelaşĭ nume, care după spusa poporului român datéză de pe timpul persecuţiunilor Domnului Christos din partea Jidovilor. Armindeanul (corupt din sl. *Ieremin dan*, diua sf. Ieremia) e în Ardeal numele primei di din Maiŭ, şi apoi al rămuricei verde, ce se pune în acea di pe dinaintea caselor:

Şi din aceea di 'nainte
Rĕmas'a obiceiŭ, şi spun,
Că pentru-aducere aminte
De nóptea mântuirii sfinte,
Românii şĭ-adĭ *Armingenĭ* pun.

*) Faptul e relatat şi de Cantemir Istoria imperiului otoman, trad. de Hodoş, I, pag. 62 Nota.

**) Aşa Xenopol în Istoria Românilor II pag. 381: „Nicĭ măcar *aşedarea* acelei celebre pădurĭ *nu este cu putinţă de hotărît*, întru cât mai multe pórtă acéstă denumire.“

Continuând, „renegatul“ spune, că tuturor le merge strălucit numai „bieţii gr. cat. Maghiarĭ“ sufer şi se ofilesc, pentru-că nu au încă „limbă liturgică maghiară“, durere acésta îl face pe patrioticul autor să esclame: „Cu o astfel de filosofiă, póte fi cine-va sfânt, póte fi şi canonisat pentru ea, şi décă odinióră se va construi *Panrusia* şi *Dacoromânia*, pe porticul lor glorios póte să li-se ridice statuă Maghiarilor nebunĭ, amărîţĭ şi desinteresaţĭ“.

După tóte acestea „Sătmăreanul“ din „P. N.“ bate toba cea mare, ca să audă şi cei dela guvern şi cei din Vatican, că dórădóră acum în vécul al două-decilea vor căpĕta aceea ce „a adus vécul al 17-lea pentru fraţii rutenĭ şi valahĭ“, adecă limbă liturgică proprie.

După-ce îşĭ esprimă nemulţumirile cu privire la reforma calendarului iulian, care nu se face şi din care ei au pagube însemnate, şi după-ce vorbesce de congruă, autorul trece la cestiunea *autonomiei separate*, cu care încă stau rĕu „Maghiarii greco-catolicĭ“, deóre-ce ei nicăirĭ nu află pornirĭ bune şi braţe deschise. Ei trebue să pórte pe de-oparte „jugul limbei române şi rutene în biserică“ şi li-se imprimă puţin popularul caracter de naţionalitate, ér de altă parte sunt priviţĭ ca „catolicĭ de a doua mână“. Apoi esclamă: „Nu văd cercurile normative ale Congresului autonomic din Budapesta, că *organismul ortodox, fiind-că e românesc, e mai plăcut înaintea Blaşului, decât unitatea catolică*, şi că uniunea e o ideiă mai puţin roditóre, decât *veleităţile de naţionalitate?*“ — şi drept conclusiune cere, ca să fiă atraşĭ *greco-catolicii* în legăturile bisericei romano-catolice, ca astfel să pótă fi contopiţĭ.

Va să dică: *introduccrea limbei maghiare în biserică şi contopirea greco-catolicilor* în organismul bisericesc autonomic al Maghiarilor romano-catolicĭ!

Notaţĭ, că tóte acestea se scriu în ajunul congresului dela Budapesta, ce se deschide mâne, şi în legătură cu peregrinagiul „Maghiarilor greco-catolicĭ“ la Roma. Planul şi uneltirile sunt bine combinate. Vom vedé acuşĭ, care va fi resultatul lucrării spiritelor ostile independenţei şi autonomiei bisericei române unite, căcĭ în contra acestei bisericĭ se uneltesce şi se agită.

---

**Ruşii şi Polonii.** Agenţia telegrafică ruséscă atrage atenţiunea asupra unui articul al diarului polon „*Kraj*“, care se ocupă cu un cas întâmplat la concertul-*Slaviansky* din Lemberg şi aprobă declaraţia lui „*Slovo Polski*“, că patriotismului nu-i este permis nicĭ-odată a-şĭ lua refugiul la mijlóce josnice şi a ataca arta pentru şovinism. „Kraj“ observă, în fine, că atitudinea tacticósă a majorităţii pressei polone este o dovadă de progresul, ce l'a făcut maturitatea politică în societatea polonă.

---

La C. *Negruzzi* avem poemul „*Aprodul Purice*“, lucrat pe basa tradiţiunei etiologice păstrate tot în „sama de cuvinte“ a lui Neculcea, mai ales, întru cât aprodul Purice e presentat ca protopărinte al Movileştilor, după-ce numele de „Purice“ i-a fost transformat din partea lui Ştefan cel mare în „Movilă“; ér o frumósă legendă etologică mai e şi legenda *viorelei*, îmbrăcată de P. Dulfu în „Vestitórea primăverei“ în strălucitórele colorĭ ale mitologiei antice. Mititica viorică a fost, care a impus mai mult dintre tóte floricele prin modestia sa graţiósei dîne Flora:

Şi de-atuncia în tot anul viorica zîmbitóre
E în lume-a primăverei drăgălaşe *vestitóre.*

Mai amintesc în fine bogata colecţiune de tradiţiunĭ etiologice ale poporului nostru referitóre la grupul muntelui Bucecĭŭ, prelucrate cu atâta gingăşiă de Carmen Sylva în „*Poveştile Peleşului*“. Étă titula acestor legende: Peleşul, Vîrful cu dor, Furnica, Peatra-arsă, Jipii, Caraimanul, Peştera Ialomiţei, Omul, Valea cerbului, Cetatea Babei, Ceahlăul, Valea rea.

(Va urma.) ***Nicolae Sulică***

## Rĕsboiul din Africa sudică.

Diarele englese nu publică nicĭ acum amĕnunte despre catastrofa dela Spionskop. Oficiul de esterne din Londra tace asupra adevĕratelor cause ale „retragerei“ lui *Warren* şi se mulţumesce a publica cu data de 28 Ianuarie n. o telegramă, ce i-a sosit dela *Buller*, în care se dice:

„După-ce trupele lui Warren au predat Spionskop, ele *au renunţat a ataca a doua-óră* şi Warren s'a decis *a-se retrage la Sud dela Tugela*“.

O telegramă tot cu data de 29 l. c. din Lourenzo-Marquez dice următórele:

„Pierderile Englesilor lângă *Ladysmith sunt de 1500 morţĭ*. Trupele lui Buller *se pot retrage neconturbat*“.

Cu tótă tăcerea oficioşilor din Londra se crede, că ei au amĕnunte destule despre catastrofa dela Spionskop, însĕ nu le dă mâna să le publice de téma revoltării spiritelor în contra guvernului, care tocmai acum trebue să se presente înaintea parlamentului, ce se deschide adĭ.

**Părerile pressei englese.**

O mângâere îşĭ fac totuşĭ diarele englese. Ele dic, că evacuarea Spionskop-ului este, ce-i drept, un *fiasco nenorocit*, însĕ nu trebue, ca lucrurile să fiă presentate în colorĭ prea posomorîte. Nu numai *Buller* şi *Warren*, ci întréga naţiune englesă a preţuit prea mult însemnătatea posiţiei Spionskop şi era ridicolă presupunerea, că prin cucerirea acestei posiţii Warren va puté tăia linia de retragere a Burilor şi va asigura liberarea imediată a Ladysmith-ului.

„*Standard*“ publică un articul remarcabil asupra situaţiunei, dicênd între altele, că guvernul va trebui să trimită încă de aci încolo trupe numĕróse la Africa, deórece tóte raporturile de acolo sunt atât de nenorocite, încât numai cu o estremă încordare a puterilor şi cu o armată estraordinar de mare se póte secera vr'un succes.

Criticul militar al lui „*Daily News*“, un general distins în armata englesă, conchide din telegrama lui Buller, că Warren n'a părăsit de bună voiă Spionskop, ci *silit de Burĭ*. In diua când trupele lui Warren au ţinut ocupat Spionskop, ele au fost espuse la focul nemilos al tunurilor şi puscilor inimicului şi Englesii, neacoperiţĭ cum erau, *au îndurat colosale pierderĭ*, aşa încât n'au mai putut ţiné piept; *a întrat panică în rêndurile lor şi au luat'o la fugă sĕlbatecă pe munte la vale.* De sine înţeles, că în fuga acésta n'au putut sĕ-şĭ scape tunurile.

„*Times*“ ia fórte serios catastrofa dela Spionskop şi scrie, ca acum lui Buller nu-i rĕmâne altceva, decât *sĕ se retragă érăşĭ pe celalalt ţĕrm al rîului Tugela.*

Criticul militar al lui „*Globe*“ scrie următórele despre înaintarea lui Buller: Era o trăsătură de şah nepricepută de noi faptul, că Burii ne-au lăsat a trece peste Tugela. Deja cu o lună înainte Burii aveau două tunurĭ la Potgieter-drift şi în partea sudică încă aveau un tun. Pe Spionskop staţiona o trupă de Burĭ oranjenĭ cu artileriă. Toţĭ Olandesii din districtul Acton-Homes au trecut în şirurile inimicului. Jurstările acestea ne dau a înţelege uriaşele greutăţĭ, ce armata de eliberare a avut să învingă.

**Spionscop şi Potgieter-drift.**

Scriitorul specialist militar Spencer *Wilkinson* descrie în modul următor Spionscopul: Muntele are o înălţime de 48 0 picióre, al cărui pisc este cam de 4 milurĭ englese departe de Wagonfurt. Spionscop e situat la marginea rĕsăriténă a unui platou, de unde se póte vedé la sud drumul ce duce dela Wagonfurt până la Acton-Homes.

*Potgieter-drift* póртă numele unui comandant bur oranjean. Cu ocasia formării statului Oranje, o grupă de Buri s'a aşedat la Tugela. Pe aceştĭ Burĭ i'au surprins odată Zuluşii şi pe o parte din ei i-au ucis, pe alta au încunjurat'o de tóte părţile. La vestea acésta comandantul *Potgieter* din Oranje a grăbit în ajutorul colonilor primejduiţĭ şi la *vadul* Tugelei, care îi póртă şi adĭ numele, a bătut pe Zuluşĭ şi a liberat pe colonĭ.

Acéstă parte a rîului *Tugela* e de tristă amintire pentru Englesĭ. Inainte cu 21 de anĭ, Englesii au perdut o luptă faţă cu Zuluşii, carĭ i-au atacat cu oştire de 20,000. In lupta acésta a cădut o parte din regimentul 24, ér trupa voluntarilor a fost nimicită, şi au mai cădut şi 600 de caferĭ din Natal, carĭ luptau în şirurile englese. Zuluşiĭ au luat dela Englesĭ o bateriă de tunurĭ, 1000 de puştĭ, 250,000 de patróne, 100 carĕ cu muniţiunĭ şi 1000 de boi. In schimb Zuluşii au pierdut 5000 de ómenĭ.

Pe la vadul *Potgieter* a trecut şi acum o parte a trupelor lui Buller, ér alta pe la vadul Trichards al Tugelei superióre. Trecerea acésta încă vor pomeni-o Englesii, carĭ în luptele de pe ţermul stâng al rîului, au suferit desastre marĭ.

*

O fóiă vienesă vrênd să caracteriseze situaţiunea Englesilor pe câmpul de bătaiă între Tugela şi Ladysmith, scrie: Englesii au telegrafat la 25 l. c.: „*Warren* auf dem Spionskop“ (Warren generalul pe Spionskop). Ér la 26 au telegrafat: „*Waren* auf dem Spionskop (au fost pe Spionskop).

## Ruşii în Afganistan.

Diarul rusesc „*Herold*“ scrie următórele:

Pressa din străinătate desfăşură actualmente un deosebit interes faţă de micul sat *Kusk*. „Pol. Corr.“ redă în liniamente generale destul de corect esenţa politicei rusescĭ, vorbind în corespondenţele sale despre micul transport de trupe la Kusk. Noi, fără nicĭ un încunjur, putem să declarăm:

In general nu este adevĕrat, că diplomaţii şi beliducii noştri ar fi scăpat unde-va din vedere în Asia de mijloc respectarea graniţelor strĕine; din potrivă, e un adevĕr nediscutabil, că ne îngrijim, ca la tóte frontierele rusescĭ să susţinem raporturĭ pacînice, legale şi bine rênduite. Asta e firesc într'adevĕr, dér aşa se pare, că totuşĭ e necesar s'o accentuăm. In raporturile internaţionale s'a ivit de lunĭ de dile încóce o neliniştire vĕdite, ale cărei urmărĭ se manifestă în aceea, că s'a schimbat esenţial fisionomia acestor raporturĭ. Nimenĭ nu mai póte garanta despre aşa disa *balance of powers*, adecă susţinerea echilibrului puterilor, cu care ne-am dedat de mult şi în care am credut. Eventualităţĭ neaşteptate se pot resimţi în tóte părţile lumii şi pot esercita o mare înrîurire. La acésta, ca orĭ-ce putere, ce urmăresce ţinte politice marĭ, noi trebue să fim pregătiţĭ şi ar fi nedreptate când acésta ni-s'ar lua în nume de rĕu, décă pe teritoriul, ce se întinde între Afganistan şi Persia, noi încă facem pregătirĭ.

Décă esistă într'adevĕr o putere, căreia să nu-i placă mĕsurile nóstre luate din prevedere, nimĕnui nu-i va trece, firesce, prin minte în Rusia, de a preţui prea mult mijlócele acelei puterĭ.

Evident, că acest ton diplomatic, dér energic tot-odată al fóiei rusescĭ, sună în primul rênd Angliei, care începe sĕ fiă neliniştită din causa înaintării Rusiei în Afganistan.

## SCIRILE DILEI.

— 18 (30) Ianuarie.

**Confiscarea „Patriei“.** Numĕrul 370 dela 16 (28) Ianuarie al „Patriei“ din Cernăuţĭ a fost confiscat. „Causa“ a fost critica meritată, ce se face în primul articul activităţii desastróse a baronului Bourguignon, precum şi al isprăvilor rectorului universităţii Skedl, primul sfetnic al lui Bourguinon. — Acésta este, după cum scim, a 51-a confiscare.

**Cununia vĕduvei moştenitóre de tron Stefania.** Din Viena se anunţă: cununia vĕduvei moştenitóre de tron Stefania se va face în Londra într'una din dilele lui Martie. Deórece fiica sa, principesa Elisabeta, este deja majorenă, monarchul s'a învoit, cu tinera principesă o parte a anului s'o pótă petrece în Viena. Pentru scopul acesta, fiind-că principesa Stefania ca soţiă a contelui Lanyai nu va mai puté locui în Burg, i-a cumpărat un castel în Vöslaub. Astfel n'ar mai sta nicĭ o pedecă în calea căsĕtoriei, décă Stefania n'ar mai ţiné la pretensiunea ei, de a puté purta şi ca contesă titlul de majestate regală. Acésta însĕ s'ar puté întêmpla numai în casul, decă s'ar mărita cu bărbat de-asemenea rang, séu séu tatăl principesei îşĭ va da învoirea la căsĕtoriă. In cercurile curţii se speră, că până la finea lui Martie séu va succede a îndupleca pe tatăl principesei vĕduve, regele Leopold al Belgiei, ca sĕ-şĭ dea învoirea, séu că principesa Stefania se va mulţumi simplamente sĕ fiă soţia contelui Lonyai, fără titlul de majestate regală. De present dealtmintrelea vĕduva moştenitóre locuesce în Burg, face în fiă-care di câte două preâmblărĭ cu trăsura şi in 4 Febr. va lua parte la balul de curte.

**Starea seminţelor de tómnă în România**, după raporturile oficiale, ce li-a primit ministeriul de agricultură promite o recoltă din cele mai mănóse. „La Roumanie“ a primit dela şeful serviciului statistic al ministeriului date după carĭ în 28 districte sunt cam 1,200,000 hectare cu seminţe de grâu şi 175,000 hectare cu seminţe de rapiţă. După datele din anul trecut nu erau atuncĭ decât 30,000 hectare cu rapiţă. Anul acesta s'a sĕmĕnat dér rapiţă pe o estindere de 5 orĭ mai mare. Se prevede o recoltă fórte abudantă a rapiţei şi an agricol din cele mai favorabile. Décă timpul va continua sĕ fiă favorabil câmpurilor peste două lunĭ, în momentul când se va vinde rapiţa, vor întra în România cel puţin 200 milióne de francĭ în aur şi vor uşura în mod fórte simţitor situaţia comerciului şi a agriculturei române. Deja se fac multe întrebărĭ din partea marilor case strĕine de importaţiune cu privire la starea seminţelor de tómnă şi la producţiunea eventuală a rapiţei.

**Pentru masa studenţilor dela şcólele medii** şi superióre din Braşov au întrat următórele contribuirĭ:

a) *Pe lista nr. 208* (colectant d-l director al „Cassei de păstrare din Sĕlişte) au întrat cu totul **59 coróne** şi anume: Dr. N. Calefariu 15 cor., Petru Dragits prim-pretor 10 cor., Dumitru Banciu farmacist 4 cor., D. Lăpĕdat director şcol. 2 cor., B. Comşa 4 cor., Ioan Comşa 4 cor., D. Roman 4 cor., Dum. Vulcu 4 cor. Iord. Roşca 4 cor., Const. Herţia comptabil 4 cor., Ioan Chirca vice-notar 4 cor.

b) *Reuniunea femeilor române din Braşov* a votat pe anul de gestiune 1899/900 **200 coróne** pentru masa studenţilor.

Direcţiunea şcólelor îşĭ esprimă cele mai vii mulţămite pentru aceste nobile şi pióse darurĭ.

**Teritorul agricol al României**, după o statistică, este următorul: *arăturile* cuprind 40,82 la sută din suprafaţa totală; *viile*, 1,06; *prunii*, 10,43; *fênaţe naturale*, 4,25; *păşune*, 7,92 *pădurĭ*, 19, 73. In total teritoriul agricol ocupă aprópe trei părţĭ din suprafaţa totală a ţĕrii, ér restul de 25,76 la sută cuprinde locuinţe, drumurĭ, ape, cariere şi terenurĭ necultivate. Suprafaţa teritorului ţĕrii este de 13,135,300 hectare.

**Sultanul în Paris şi Berlin.** După o scire din Viena, Sultanul Abdul-Hamid s'a hotărît ca însoţit de moştenitorul de tron şi de fiul sĕu cel mai tînĕr, apoi de paşa Burhan Eddin şi de o strălucită suită, sĕ méргă la Paris pentru a visita esposiţia. Cu ocasia acésta Sultanul va merge şi la Berlin pentru a reîntórce împĕratului Wilhelm visita, ce acesta i-o făcuse când cu călĕtoria lui la Palestina.

## „Reuniunea economică din Orăştiă."

**Orăştiă, 29 Ian. n. 1900.**

Dumineca la órele 3 d. a. s'a ţinut aicĭ *întâia prelegere poporală* din seria arangiată de „Reuniunea economică".

Am mers la ea cu speranţe micĭ, căcĭ ne-a pus pe gândurĭ rĕcéla, cu care am vĕḑut poporul nostru purtându-se faţă de atarĭ prelegerĭ, arangiate de „domnĭ", — dér cu atât mai plăcut ne-a surprins când am vĕḑut, că sala şcólei s'a umplut frumos de popor, ca la 100 de ţĕranĭ fruntaşĭ, şi vre-o 30 de domnĭ, inteligenţĭ şi măestri.

D-l Dr. I. *Mihu*, preşedintele Reuniunii, a deschis adunarea prin o vorbire calmă, realistă, cum e felul d-sale de gândire, care a fost primită cu vii aclamărĭ de adunare. S'a dat apoi cuvênt d-lui Ioan *Mihaiŭ*, care a ţinut o prelegere frumos întocmită şi prea folositóre despre cultivarea *plantelor de nutreţ*, îndeosebĭ a *trifoiului*, ca cel mai rentabil între ele; apoi d-l C. *Baicu* a vorbit adunării despre ce avem de făcut în grădina de pomĭ, acum în primăvară, predând cu pricepere şi cu forme însuşite bine dela măestrul în ale acestor prelegerĭ, profesor D. *Comşa* din Sibiiu.

Poporul a ascultat cu multă luare aminte prelegerile amêndouĕ, carĭ n'au fost nicĭ prea lungĭ, ca sĕ oboséscă, şi a mulţumit prelegĕtorilor prin vii urărĭ de „sĕ trăéscă!"

Preşedintele Dr. Mihu, ca sĕ vadă poporul, că noi nu voim sĕ-l omenim numai cu vorbe, a făcut cunoscut după întâia disertaţiă, că Reuniunea nóstră economică vré sĕ-le vină membrilor sĕi (şi abonaţilor la fóia sa, consideraţĭ şi ei de membri ajutătorĭ), într'ajutor la prăsirea plantelor de nutreţ, procurându-le seminţe alese de *trifoiŭ*, *luţernă* şi *napĭ*, şi dându-le lor cu preţ scăḑut. Ér după a doua prelegere, că membrii Reuniunii vor primi, drept încuragiare în cultivarea *pomilor*, altoi şi pădureţĭ gratuiţĭ dela Reuniune, amintindu-le şi aceea, că s'au pus *premii* pentru cei ce vor lucra mai cu spor în grădinile lor de pomĭ în primăvara asta.

Vestirile au fost primite cu bucuriă vĕdită, şi mulţĭ dintre cei de faţă s'au insciinţat îndată, că vor sĕ între şi ei în şirul membrilor Reuniunii.

Sĕ le ajute Dumneḑeu şi lor, şi Reuniunii, ca binecuvêntare sĕ se reverse pe urmele lucrării ei!

---

## Istoria naţională şi cea universală.

„Timpul" din Bucurescĭ a publicat ḑilele acestea un raport adresat de către d-l *G. I. Ionnescu Gion* ministrului instrucţiunei publice în urma inspecţiunilor făcute în cursul superior al liceelor şi în deosebĭ la clasele de istoriă universală. Fiind vorba în acest raport de o cestiune de mare interes în ce privesce studiul istorirei naţionale şi universale la Românĭ, îl reproducem şi noi întreg. Etă cuprinsul raportului:

### I.

De când Rollin, marele pedagog frances din secolul trecut, arătă în cartea sa, *Traité des Etudes*, că este fórte demn şi fórte folositor a-se cunósce bine şi amĕnunţit şi istoria patriei, ér nu numai istoria Grecilor şi istoria Romanilor, cum se făcea în colegiile francese şi germane dintr'acele vremurĭ, — de atuncĭ, în Francia, în Germania, în Anglia şi într'alte ţĕrĭ luminate, istoria universală s'a făcut de profesorĭ şi s'a scris în tractatele de şcólă, în vederea ilustrărei şi mai complete a istoriei naţionale.

Pentru a lumina cât mai mult posibil şi pentru a îmbogăţi cu cât mai multe amĕnunte şi comparaţiunĭ istoria Germanilor, pentru a face sĕ se înalţe cât mai sus şi cât mai mândră acéstă istoriă naţională a Germanilor, se predă în şcólele secundare şi universitare ale Germaniei istoria universală. Assirienii şi Egiptenii, Grecii şi Romanii din istoria antică, Arabii şi Espaniolii, Portugesii şi Italienii din istoria evului mediu, precum şi tóte popórele istoriei moderne sunt aduse, fiă-care cu viaţa lor de odinióră, pentru ca sĕ zidéscă pedestatul pe care se va ridica istoria naţională a Germaniei.

Avênd fericirea de a fi vĕḑut formându-se, încă din începuturile evului mediu, *Sacrul Imperiu Roman al Naţiunei Germane*; ţéra lor fiind una din scenele de căpetenie pe care s'au desăvêrşit faptele cele marĭ ale omenirei şi care intră de-a dreptul în istoria universală; legăturile istoriei lor fiind atât de numĕróse cu istoria tuturor celor-l'alte popóre ale Europei romane, medievale şi moderne, — lesne a fost şi lesne din ce în ce mai mult este profesorului liceelor germane, sĕ presinte elevilor sĕi fastele istoriei universale astfel încât, la fiă-care moment, prin apropiere prin comparaţiune, prin sincronism, elevul sĕ aibă alăturĭ de un fapt egiptean séu portuges, arab séu danes, un fapt luat din istoria strămoşilor sĕi.

Folósele acestui *modus agendi* în profesarea cursului de istorie universală, din punctul de vedere practic, pedagogic şi de demnitate naţională, sunt uenumĕrate. Elevul are continuu de faţă în memorie faptele strămoşilor; prin apropiere şi comparaţiune, el le pricepe din ce în ce mai bine şi decĭ simte pentru dênsele o iubire din ce în ce mai entusiastă; un neîntrecut simţĕmênt de mândrie naţională prinde pentru tot-déuna adêncĭ rădĕcinĭ în inima lui, când aude, în concertul tuturor popórelor vechĭ şi nouĕ, ridicându-se mai presus de tóte glasurile, vocea în departe rĕsunătóre a poporului german, — *os magna sonaturum*. Increderea deplină în puterile sale, — el, stranepotul unor asemenea strămoşĭ! — curagiul, voinţa neînfrântă, patima de a imita cât mai bine pe cei ce au lucrat la nemurirea patriei germane, — tóte aceste admirabile însuşirĭ rĕsar şi cresc în firea elevului, cetăţeanul şi luptătorul de mâne.

Tot astfel şi tot în vederea aceleaşĭ ţinte se predă istoria universală şi în liceele Franciei, şi ale Italiei, şi ale Angliei, şi ale acelei minunate Suedii, care datoresce numai instrucţiunei suma fericirilor de care se bucură astăḑĭ. Pretutindenĭ, afară de anii séu cursurile consacrate anume istoriei naţionale, acéstă istoriă naţională se mai face, într'una şi fără răgaz, şi într'alţĭ anĭ, şi într'alte clase, *în* şi *prin* studiul istoriei universale.

Istoria, literatura, sciinţa, filosofia, frumósele arte ale popórelor strĕine nu sunt studiate, decât pentru mai marea îmbogăţire şi mai deplina pricepere a cunoscinţelor, ce elevul are despre istoria, literatura, sciinţa, filosofia şi frumósele arte ale patriei sale.

### II.

La noi, d-le ministru, istoria universală în clasele V, VI şi VII ale liceelor nóstre, s'a făcut dela început şi continuă a-se face şi astăḑĭ după manuale francese séu române prelucrate după cele francese, şi, fórte rar, după manuale germane. Intr'aceste manuale, partea cea mai leonină este consacrată istoriei poporului frances, séu istoriei poporului german, — şi fórte cu drept cuvênt, în vederea atingerei acelei ţinte, de care vorbiam în prima parte a acestui raport.

Décă, odată séu de douĕ-orĭ în decursul a trei anĭ de studiu al istoriei universale, elevul român aude rostindu-se de pe înălţimea catedrei séu citesce în manualul de clasă numele lui Mircea-cel-Bĕtrân, lui Ştefan-cel-Mare, lui Dumitru Cantemir, séu numele patriei sale cu prilegiul păcilor dela Passarovicĭ, Belgrad, Kuciuk-Cainargi, Iaşĭ, Sistov, Bucurescĭ!

Incolo, o tăcere mormêntală se întinde asupra istoriei Românilor de-alungul a trei anĭ de muncă liceală; vĕlul uitărei apasă din ce în ce mai greu asupra plăpândelor şi sumarelor noţiunĭ de istoriă naţională, pescuite în clasa IV. Intr'a séptea clasă sunt rarisimĭ profesorĭ, carĭ în Aprilie séu în Maiŭ, după-ce au sfîrşit istoria universală contimporană, mai au vreme a face elevilor obosiţĭ douĕ-trei lecţiunĭ şi asupra istoriei naţionale.

Elevul părăsesce liceul cu ideia bine hotărîtă, că neamul lui nu a jucat nicĭ un rol în istoria universală; că nicĭ una din faptele strămoşilor lui nu a înrîurit asupra mersului întregei omenirĭ, şi, decĭ, nicĭ uneia dintr'aceste fapte nu s'a făcut neperitórea cinste de-a fi primită în fastele istoriei universale; că viaţa trecutului românesc este cu desĕvêrşire isolată de viaţa trecutului celorlalte popóre; că un zid ca al Chinei a încungiurat şi despărţit ţĕrile române de tóte celelalte ţĕrĭ ale Europei; că nicĭ o legătură n'a esistat, că nicĭ o apropiere, nicĭ o comparaţiune, nicĭ un sincronism nu se póte face între faptele istoriei nóstre naţionale şi istoriile celorlalte naţiunĭ din cele trei marĭ evurĭ ale istoriei universale.

In măreţele galerii şi portice ale istoriei universale, elevul român pare ca „un strĕin în ţéră strĕină"; nicĭ un glas nu aude, care sĕ-i încălḑéscă inima, nicĭ o figură nu vede, pe care s'o învĕlue în privirile iubirei sale filiale.

Urmările acestei convingerĭ, care trei anĭ de-arêndul se înfige din ce în ce mai adênc în sufletul elevului, sunt întristătóre şi păgubitóre. Un simţĕmênt de amărăciune pĕtrunde adesea în sufletul elevului; îl cuprinde un dor, nelămurit, dér persistent, de-a se fi născut într'o altă ţéră, „cu alte raiurĭ, cu alţĭ ḑei", deşi simte, că nu este pe pĕmênt altă ţéră mai frumósă, decât ţéra părinţilor şi strămoşilor sĕi; vin apoi iute, — într'aceste vremurĭ ale *iutelui* în tóte - nepăsarea, neîncrederea în puterile sale, lipsa de entusiasm, slăbiciunea voinţei.

Cetăţénul şi luptătorul de mâne se vor resimţi adese-orĭ mult de sbârciturile precoce, care se desinéză pe inima tînĕră a liceanului de aḑĭ.

Studiul istoriei române se află astăḑĭ, d-le ministru, în învĕţământul nostru secundar într'aceeaşĭ tristă şi durerósă situaţiune, în care se găsea mai acum 17—18 anĭ studiul limbei române, care mai că nu esista în şcólele nóstre secundare. Se ḑicea atuncĭ: „limba română se învaţă la sînul mamei."

Cu alte cuvinte, la sînul mamei avea sĕ se inveţe bogăţia capitalului linguistic, armonia rostului românesc, frumseţea figurilor întrebuinţate în poesia nóstră populară, istoria limbei şi literaturei nóstre scrise; dela sînul mamei avea sĕ iesă unii literaţĭ, filologĭ şi istoricĭ distinşĭ ai limbei române!... Sînul mamei este într'adevĕr de minunĭ făcĕtor, dér cercul acestor minunĭ nu se întinde pană acolo!

Cu studiul istoriei naţionale se judecă astăḑĭ cam tot ast-fel. Se ḑice: se face destulă istoriă română într'a patra primară şi se face destulă şi într'a patra gimnasială. E de ajuns, ḑicem şi noi, dér e de ajuns ca istoriă română făcută în limitele clasei a patra primară şi clasei a patra gimnasială; nu e însĕ de ajuns ca istoriă română făcută în cursul celor trei anĭ de istoriă universală cu desvoltările, argumentaţiunile şi judecăţile, ce elevul le face asupra istoriei Grecilor, Arabilor, Englesilor

Óre, trei anĭ dea-rêndul, elevul licean nu s'a întrebat nicĭ-odată, când noi desfăşurăm înainte trêmba secolilor, de la Brahmanii Indiei din timpul lui Vikramaditia şi până la judecătorii Congresului de la Viena din 1815, nu s'a întrebat elevul licean nicĭ-odată: într'acest lung şir de vécurĭ, ce s'o fi fost făcut în ţĕrile române?

Manualul făcut de învĕţatul frances séu german, nu dă rĕspuns la acéstă întrebare, el tace fiă din nesciinţă, fiă cu intenţiune căcĭ, într'adevĕr, autorul manualului din punct de vedere pedagogic, şi din cel naţional, are interes ca de o parte suma cunoscinţelor, ce dă elevului, sĕ nu fie covîrşitor de mare, ér da alta, ca numĕrul popórelor a căror istoriă povestesce în istoria universală sĕ fiă cât mai mic, pentru-ca sĕ nu întunece lumina, ce trebue sĕ strălucéscă asupra istoriei propriei sale patrii.

Şi, decĭ, ce-i pasă istoricului frances séu istoricului german, că din punctul de vedere geografic de la revĕrsarea Arilor peste Europa şi până în vremurile nóstre nu e ţéră, a căreia situaţiune sĕ merite a fi mai mult studiată în istoria universală, decât ţĕrile române; că din punctul de vedere istoric, sunt momente în istoria lumei vechĭ şi nouĕ carĭ s'au hotărît aci între Carpaţĭ şi Balcanĭ, că în fine tot aci între Carpaţĭ şi Balcanĭ sunt ţĕrĭ carĭ, de la venirea Turcilor în Europa, au ocupat locul cel mai de frunte în tocmelile întregei diplomaţii europene?

Francesul séu Germanul scriu istoria ţĕrilor *în* şi *prin* istoria universală; noi însĕ uităm, cu manualele de carĭ ne folosim aḑi *în* şi *prin* istoria universală, istoria patriei nóstre.

Şi e rĕu şi e trist, şi este o stare de lucrurĭ, care trebue sĕ înceteze prin *munca ştiinţifică şi românéscă* a tuturor profesorilor de istoriă din învĕţământul nostru secundar.

(Va urma).

---

## ULTIME SCIRI.

**Budapesta**, 29 Ianuarie. Aḑĭ s'a ţinut în palatul primaţial din Buda *o conferenţă prealabilă a episcopilor romano-catolicĭ*, care s'a ocupat în general cu elaboratul comisiunei de 27 a congresului pentru *autonomia catolică*. Dintre episcopii românĭ n'a luat parte decât *Szabo* dela Gherla. Conferenţa a avut durată lungă. S'a recunoscut înfiinţarea autonomiei şi a hotărît în principiu alăturarea ei la mişcarea pentru autonomiă. *Elaboratul comisiunei de 27 a fost primit în general*

**Praga**, 29 Ianuarie. Comitetul esecutiv al partidei Cehilor tinerĭ a dat un comunicat, în care se declară că partida va lua parte la conferenţa de împăcare.

**Londra**, 29 Ianuarie. Agenţia „Reuter" primesce din lagĕrul Burilor de lângă Moddet Spruit următórea telegramă cu data de 24 l. c.:

După comunicările despre lupta dela Spionskop, Englesii au surprins mai întâiŭ pe Burĭ, aceştia însĕ au primit ajutóre şi au ocupat douĕ coline de alăturĭ. Englesii, sprijiniţĭ de artileriă, au făcut un asalt cu baioneta şi au ocupat nisce posiţii. *Burii însĕ i-au secerat.* Intr'aceea Burii asediau înălţimea principală, unde Englesii s'au fost şănţuit. In primul şanţ s'au predat 150 de Englesĭ, la celelalte şanţurĭ însĕ s'a desfăşurat o resistenţă desperată englesă, însĕ Burii i-au respins şi de acolo. Englesii au lăsat pe teatrul luptei *1500 de morţĭ.* Burii încă au avut pierderĭ marĭ.

**Londra**, 29 Ianuarie. In clubul militar s'a rĕspândit scirea, că comisiunea armatei teritoriale a comunicat lordului *Roberts*, că e învoită a renunţa la eliberarea Ladysmithului şi la predarea oraşului. Scirea aştéptă însĕ confirmare.

**Londra**, 29 Ianuarie. După scirĭ sigure sosite aicĭ, *Buller n'a retras peste Tugela numai trupele lui Warren, ci întréga armată englesă.*

---

## DIVERSE.

***O întrecere ciudată.*** Americanilor a început sĕ li-se urască cu sporturile cunoscute. Ei au inaugurat, odată cu cursa locomotivelor, séu mai bine ḑis a trenurilor întregĭ, o nouă cursă, încincită de astădată. Cei cincĭ campionĭ sunt: un cal, un biciclist, un automobil, un elefant şi... o cămilă! Acéstă cursă s'a făcut ḑilele trecute la New-York, pe o piaţă ad-hoc, într'un parc particular.

Elefantul, un animal superb, originar din Birmania şi în vêrstă de 21 anĭ; cămila, de soiŭ arab; calul un alergător minunat; biciclistul, unul din cei mai renumiţĭ din Statele-Unite; automatul o trăsură mare de sistem perfecţionat, condusă de cei mai bunĭ mecanicĭ din New-York. La prima cursă, elefantul a sosit cel dintâiŭ. Ceilalţĭ campionĭ au sosit în aşa învălmăşélă, încât juriul nu s'a putut pronunţa. La a doua încercare, elefantul a sosit éraşĭ cel dintâiŭ. Biciclistul venea în urma lui. Automobilul era al treilea. Calul al patrulea. Ér cămila, ce ruşine! la códă.

***Ce mănâncă soldaţii englesĭ?*** Rĕsboiul din Africa sudică face, ca éraşĭ sĕ devină milionarĭ câţĭ-va furnisorĭ şi înalte personagii militare englese. In jurul transporturilor de tot felul trimise la Africa se fac grozave înşelăciunĭ pe séma numiţilor domnĭ. De curênd s'a descoperit următórea blăstĕmăţiă: In Capstadt a ancorat Corabia, care ducea carne pentru soldaţii englesĭ. Comandantul militar a luat în primire transportul şi atuncĭ s'a vĕḑut, că din întréga cantitate de carne nu se póte mânca nicĭ o bucătură. Furnisorul trimise adecă carne stricată, care a trebuit sĕ fiă aruncată în mare. Foile din Londra, mai ales „Morning Post", „Standard", „Globe" şi „Times" se întrébă cu îngrijire: ce vor mânca soldaţii englesĭ? Intréga pressă englesă pretinde, ca acest fel de furnisorĭ sĕ fiă aspru pedepsiţĭ.

***Ce este „dreptatea"?*** După Spinoza, dreptatea este puterea, ce o avem noi asupra naturei şi ceea ce statul mărginesce în mod arbitrar. După Hobbes: interesul, ce-l avem într'un lucru. După Grotius: dreptatea este facultatea de a face tot ce stă în conflict cu starea socială. După Cant: armonia libertăţii individului cu libertatea tuturora. In realitate însĕ vedem, că dreptatea este simplaminte aceea, ce puterei domnitóre îi convine a face „drept".

## Loc deschis.*)

***Rĕhău***, în 28 Noemvre n. 1899.

Cetind în Nr. 189 al „Tribunei din Sibiiu“ articolul unui călĕtor, prin care învinovățesce inteligența din comuna Rehău, că: prin oposiția nesocotită împiedecă tóte afacerile progresuale, — și avênd onóre a fi și subsemnatul unul dintre acea puțină inteligență, ce se afla în acéstă comună românéscă, — nu pot trece cu vederea neadevĕrurile publicate în acel articol defăimător; deci în interesul adevĕrului și spre lămurirea onoratului public cetitor, sunt moralminte dator, — sub numele meu adevĕrat și în „Loc deschis“ a rĕspunde următórele:

Resping cu indignațiune afirmarea calumniătóre, că și subscrisul s'a opus intențiunilor binevoitóre ale preoților cercând sĕ creeze unele fondurĭ pentru scopurĭ culturale; din contră tot-déuna din anul 1870 încóce începênd, ca notar cercual în funcțiune, — parte ca epitrop, parte ca președinte al comitetului parochial, orĭ numai simplu ca membru al acestei corporațiunĭ, — nu a fost nicĭ un singur an, în care sĕ nu fi sprijinit biserica orĭ șcóla în prima liniă cu fapta și cu cuvêntul.

Presupun, că anonimul călĕtor numai în trécĕt orĭ destul de superficial s'a informat despre starea adevĕrată a afacerilor nóstre bisericescĭ și școlare, căcĭ — nefăcênd nicĭ o escepțiune personală — înegresce cu nedreptul pe tótă inteligența locală esistentă, numai pe domnii preoțĭ ii laudă și preamăresce.

Nu este așa, domnule călĕtor anonim! — dovadă sunt faptele din trecut și procederea neplăcută și regretabilă din present! decĭ *audiatur* și *altera pars*:

Cine a procurat până acum tóte cele de lipsă pentru biserică și șcólă? Cine și pe ale cui spese s'au făcut păn' acuma tóte renovările la biserică și șcólă? Cine a creat fondurile esistente? a înmulțit și asigurat averea bisericei prin aflarea nouĕlor isvóre de venit?

Cine a luat în anul 1895 inițiativa la crearea fondului bisericesc pentru edificarea școlelor prin întroducerea unui arunc general asupra tuturor locuitorilor, obligându-se fiă-care sĕ plătéscă în trei anĭ după olaltă suma anuală a dărei directe de pămênt spre scopul zidirei școlelor necorĕspundĕtóre? Sub a cărui funcțiune și întrevenire s'a cumpărat locul de curte dela Eclesia săséscă și s'au dăruit bisericii, pe care loc acuma are a se zidi noul edificiu școlar?

Cine a stăruit, alergat și s'a espus mai mult pentru primirea și aprobarea aruncului făcut pentru șcóla, ce avea a se zidì din nou? Cine au incassat mai mult din acest arunc? Cine au esoperat ajutóre dela institutul „Sebeșana“ și „Auraria“ în favorul acestui fond? Cine s'au îngrijit mai tare de punctuósa elocare spre fructificare a banilor incassațĭ?

Cine au purtat tóte rațiociniile, — deși ambii preoțĭ erau de asemenea angajațĭ la incassarea aruncului, — carĭ însĕ numai în anii 1896 și 1897 și-au dat rațiociniul administrând sumele incassate după încheerea compturilor, ér incassările de banĭ din anii 1898 și 1899 se află și astădĭ încă la ei — spre fructificare? Cine au luat asupra sa sarcina de responsabilitate cu administrarea acestui fond?

Cine s'au luptat mai mult în comitetul parochial și în sinod ca se urce și reguleze salariul preoților de astădĭ spre a corĕspunde venitelor unei parochii de clasa II-a?

Nimenĭ altul, fără numai unul dintre acei inteligențĭ din loc, pe care anonimul călĕtoriu din necunoscința de causă, din invidiă personală, orĭ ca amic intim al preoților, îl face acuma „sdrobitorul proiectelor de statute și regulamente“ compuse de unul dintre preoțĭ pentru scopurĭ culturale!

Și ce recunoscință a căpĕtat acea persónă, care s'a interesat de afacerile bisericescĭ și școlare în un period de 30 anĭ?

Bunăvoința și sinceritatea 'i-s'au resplătit cu respingere și batjocură; — ostenéla în decurs de 30 anĭ și jertfirile materiale pentru biserică și șcólă, 'i-se resplătesc acuma cu dispreț și nemulțumită dându-i-se epitetul general de obstrucționist!

Sĕ ne clarificăm și mai bine!

La cererea zadarnică a preoților noștri sĕ facă un fond de vin — (deși biserica nóstră are unul de mult) — nu inteligința locală, și mai puțin subsemnatul, care nicĭ n'a fost de față la tóte desbaterile, — au nimicit realisarea, fără numai propunerea *nesocotită* a celor ce au făcut'o așa: „ca sĕ contribue must la acest fond aprópe egal sĕracul cu bogatul! cel ce produce dece buțĭ, orĭ mai mult, sĕ contribue mai numai atâta, cât s'a aruncat și pe cel ce produce abia numai o bute! Logică interesantă și interesată!

Tot cam în proporțiunea acésta *nesocotită* s'a statorit și proiectul inventat de preoțĭ pentru fondul de bucate: „ca sĕ contribue parochienii după case (fumurĭ) orĭ împărțițĭ în clase după avere!“ Cea mai mare nedreptate, ce se póte face locuitorilor prin impunerea unui arunc, este cel calculat după case orĭ clasificațiunea averei lor mobile. Nu se potrivesc casele de nou zidite ale unui paroch cu coliba parochianului sĕu sĕrac, ca sĕ fiă tacsate cu aruncurĭ egale!

Apoi și mai mare contrast și fără de lege se comite prin aruncurile făcute pe locuitorĭ împărțițĭ în clase! E forte mare prăpastia între portmoneul bogatului și pungulița sĕracului!

Vedĭ, domnule căletor anonim, pe basa acestor principii și isvóre de venit au cercat preoții nostri sĕ facă fondurĭ culturale, carĭ ḑicĭ, că le-a oprimat inteligința — din care face și subsemnatul parte — și nu au fost primite de comitet și sinod. De ce nu s'au făcut aceste aruncurĭ pe basa contribuțiunei, permise în tot comitatul, ca singura cheiă dréptă, după care contribue bogatul și sĕracul în proporțiunea averei lor, precum s'a făcut și aruncul din anul 1896 pentru edificarea școlelor, în timpurĭ mai critice și mult mai nefavorabile ca acuma, pe care însĕ aflându-l corect, — l'au primit bucuros locuitorii!

Tot așa de rĕu informat ai fost, domnule călĕtor anonim, și referitor la proiectul de regulament pentru reducerea speselor ce se fac cu pomenele și ospețele nóstre!

Acest proiect desbătêndu-se în Comitetul parochial s'a primit în principiu cu plăcere, însĕ nu în sensul restrîns și condiționat după voința preoților; s'a acceptat propunerea făcută de mult dintre inteligința numită opoșițională, că: pomenele sĕ se șterga cu totul, sĕ nu se mai facă, precum nu se mai fac pe la orașe și unele sate chiar din jurul nostru la Românii ortodocșĭ! — tăcere de alte națiunĭ mai înaintate în cultură; — domnii preoțĭ sĕ abdică total de cina usuată în séra premergătóre de ḑiua înmormêntării, ér după înmormêntare sĕ nu mai participe la pomenile risipitóre, unde după ómenii rĕposațĭ cu stare bună sĕ chefuia întreg publicul până nóptea târḑiŭ, și de multe-orĭ esagera din pomana de doliŭ evlaviósă în ospĕț tumultuos.

Nu s'a accentuat, că după fiă-care rĕposat e oprită pomana, — s'a lăsat voiă liberă, cine voesce a-șĭ face spese și val, — vorbele călĕtorului anonim, — în loc de a se retrage în doliŭ, facă pomană după planul sĕu propriu!

Nu s'a putut primi nicĭ rescumpărarea pomenelor calculată și deobligată în banĭ după prescurile propunĕtorului cu 5—20 fl., fiind-că atuncea poporului sĕrac tot nu i-am ajutat nimica! pomana s'ar preface din naturale în parale, și am fi tot acolo, unde am fost cu spesele, de nu mai afund, căcĭ naturale gata mai iute se află la ómenĭ, ca parale gata, abstrăgênd dela temerea basată, că rescumpărarea acésta ar fi un arunc de banĭ nou impus locuitorilor noștri, îngrămădițĭ peste cap cu tot felul de aruncurĭ erariale, comunale, comitatense, de drumurĭ, comassărĭ etc., și tot așa s'a lăsat și acéstă rescumpărare în voia liberă, ca după fiă-care rĕposat sĕ se depună pe disc óre-care sumă de banĭ benevolă, după cum s'au obicĭnuit și până acuma!

Nicĭ un obiceiŭ înrădĕcinat nu se póte șterge momentan, déră ne mai fiind propagat, în timp scurt se va pierde de sine!

(Va urma). ***Ioan Oncescu,***
*notar cercual în pensiune.*

*) Pentru forma și cuprinsul celor publicate sub rubrica acésta Redacțiunea nu ia rĕspunderea.

*Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.*
*Redactor responsabil: Gregoriu Maior.*

### Cursul la bursa din Viena.

Din 29 Ianuarie 1900.

| | |
|---|---|
| **Renta** ung. de aur 4% | 98 60 |
| **Renta** de corónе ung. 4%. | 94.80 |
| **Impr.** căil. fer. ung. în aur 4½%. | 100.60 |
| **Impr.** căil. fer. ung. în argint 4½%. | 99 60 |
| **Oblig.** căil. fer. ung. de ost. I. emis. | 99.60 |
| **Bonurĭ** rural ungare 4% | 94.— |
| **Bonurĭ** rurale croate-slavone | 94.50 |
| **Impr.** ung. cu premii | 162.— |
| **Losurĭ** pentru reg. Tisei și Seghedin | 141.50 |
| **Renta** de argint austr. | 99.65 |
| **Renta** de hârtie austr. | 99.45 |
| **Renta** de aur austr. | 98.90 |
| **Losurĭ** din 1860. | 138 50 |
| Acții de-ale Băncei austro-ungară | 131.75 |
| Acții de-ale Băncei ung. de credit. | 187.25 |
| Acții de-ale Băncei austr. de credit. | 234 35 |
| Napoleondorĭ | 19.21 |
| Mărcĭ imperiale germane | 118.10 |
| London vista | 242.10 |
| Paris vista | 96.05 |
| Rente de coróne austr. 4% | 98.65 |
| Note italiene | 89.75 |

### Cursul pieței Brașov.

Din 30 Ianuarie 1900.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Bancnota rom. | Cump. 18.30 | Vênd. | 18.40 |
| Argint român. | Cump. 18.10 | Vênd. | 18 20 |
| Napoleond'orĭ. | Cump. 19.— | Vênd. | 19.20 |
| Galbenĭ | Cump. 11.24 | Vênd. | 11.35 |
| Ruble Rusescĭ | Cump. 254.— | Vênd. | —.— |
| Mărcĭ germane | Cump. 58 50 | Vênd. | —.— |
| Lire turcescĭ | Cump. 21.40 | Vênd. | —.— |
| Scris. fonc. Albina | 202.— | Vênd. 5% | 203.— |



V. 292—1899.
végrh. sz.

### Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881 évi LX. t. cz. 102 §-sa értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a brassói kir. törvényszék 1899. évi 2581 számu végzése következtében Dr. Turku János ügyvéd által képviselt „Furnica“ tak.-pénztár javára Popu Josif s társai ellen 70 frt. s jár. erejéig 1899. évi Október hó 28 án foganatositott kielégitési végrehajtás utján le és felül foglalt es 315 frtra becsült lovak, kukoricza széna és egyébb tárgyakból álló ingóságok, nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a sárkányi kir. járásbiróság 1899. évi V. 53 számu végzése folytán 70 frt. tőkekövetelés, ennek 1899. évi junius hó 5-ik napjától járó 6% kamatai és eddig összesen 38 forint 07 krra biróilag már megállapitott költségek erejeig Al-Komána község házánál leendő foganatositása czéljából hotáridőül **1900. évi Februárhó 7-ik napjának d. e. 10 órája** kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-sa értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

A törvényes határidő a hirdetménynek a biróság tábláján történt kifüggesztését követő naptól számittatik.

Kelt Sárkányon, 1900 évi Ianuár hó 24 napján.

**Gámentzi János,**
kir. birosági végrehajtó.

841.1—1